

ДОСЛІДЖЕННЯ РЕФОРМУВАННЯ МИТНОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ

Державна митна справа є одним із головних елементів євроінтеграційних процесів України, проте структура і діяльність Державної митної служби України (Держмитслужби) та територіальних митниць не зовсім відповідають вимогам Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом від 27 червня 2014 року (надалі – Угода про асоціацію) [1, с. 87-92].

Наразі у державному регулюванні переважає підхід, за яким надходження митних платежів до державного бюджету є ключовим показником ефективності діяльності митниці. В той же час, в розвинених країнах світу митна справа розглядається передусім як сприяння зовнішній торгівлі й забезпечення безпеки ланцюга постачання товарів.

Здійснення митної справи на таких засадах може сприяти корупційним проявам, збільшувати «сірі» поставки, сприяти штучному підвищенні цін на імпортовані товари. Держмитслужба сьогодні характеризується нестабільністю, постійними структурними зрушеннями та кадровими змінами [2, с. 48-52].

У 2018 році Україною був підписаний Меморандум з МВФ, Україна взяла на себе зобов'язання у продовж 2019 року консолідувати підрозділи Державної фіскальної служби в два окремих юридичних особи підзвітні Міністерству фінансів: Податкову та Митну служби [3].

У 2019 році були прийняті закони «Про режим спільного транзиту та запровадження національної електронної транзитної системи» та «Про внесення змін до Митного кодексу України щодо тимчасового спрощення митного оформлення транспортних засобів, ввезених на митну територію України», які є необхідними для здійснення реформ.

Після кадрових змін в керівництві Держмитслужби у травні 2020 року Кабінет міністрів України затвердив План заходів щодо реалізації концептуальних напрямів реформування системи органів, що реалізують державну митну політику.

Затверджений у 2020 році План підвищення ефективності роботи Митної служби [4] передбачав низку першочергових завдань, серед яких цифровізація управлінських процесів; створення моніторингового центру; запровадження гармонізованого з іншими країнами світу митного тарифу; удосконалення законодавчої бази з питань контролю митної вартості.

З 2019 року в Україні реалізація державної митної політики перейшла від Державної фіскальної служби до Державної митної служби, яка є новим центральним органом виконавчої влади. Першочерговими кроками реформи митниці стали покращення кадрового та технічного забезпечення з акцентом на діджиталізацію процесів. Саме від ефективності цих напрямків залежить результативність реформування митної справи. Тобто, реформа митниці

спрямована на мінімізацію людського фактора при ухваленні рішень, водночас з підвищенням престижності роботи митника.

В матеріалах Аналітичного звіту за результатами п'ятої хвилі щорічного опитування українських імпортерів та експортерів [5] наведено оцінку роботи Нової митниці. Більшість респондентів (48,1%) оцінили ефективність роботи Нової митниці на високі оцінки, третина респондентів – на середню оцінку, 8% респондентів поставили найнижчі бали. Таким чином, середня оцінка роботі Нової митниці складає 3,6 балів. Слід відзначити, що респонденти, які помітили покращення ефективності роботи митниці порівняно з роком її впровадження (18,6%), більша за тих, хто, навпаки, вважає, що вона погіршилась (4,8%). Переважна більшість респондентів вважають, що ефективність роботи Нової митниці не змінилася за цей період. Таку думку висловили 66,2% респондентів.

Респонденти дослідження також оцінили загальний напрямок реформ на митниці. 10,3% відсотків респондентів вважають, що реформи рухаються в неправильному напрямку, 15,8% не знають про реформу або відмовились від відповіді. Решта опитаних розділилась на дві рівні групи (по 36,9%): ті, кому важко визначитись з однозначною оцінкою, і ті, що вважають вектор реформ правильним або скоріше правильним. Аналогічні оцінки показує опитування 2021 року. Отже, відсоток тих, хто позитивно оцінює вектор руху реформ митниці (43%), переважає відсоток тих, хто негативно налаштований (35%).

Для того, щоб досягти очікуваних результатів від провадження реформ митної справи в Україні необхідно подолати певні труднощі, зокрема: системна та всеосяжна реформа митниці не має підтримки уряду держави: пропозиції Міністерства фінансів, Офісу протиставлення рішень і результатів не була затверджена нормативно-правовим документом; відсутність чітких та зрозумілих індикаторів успіху: орієнтація на процес реформування, а не на результативність реформ; складність моніторингу процесів реформування: реалізація окремих напрямків не дає можливість оцінити комплексно реформу та здійснювати громадський контроль діяльності державних органів.

Література:

1. Сімчук В. П. Адміністративно-правовий статус державної митної служби України в умовах реформування. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. № 74. С. 87-92
2. Родченко І. Ю. Реформування системи органів, що реалізують державну митну політику. *Теорія та практика державного управління*. 2020. Вип. 1. - С. 48-52.
3. Україна: Меморандум про економічну і фінансову політику. URL : https://mof.gov.ua/storage/files/LOI%20and%20MEFP%20-%202016_ukr.pdf
4. План підвищення ефективності роботи митної служби URL : <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/18%20-%20Department/Prezentacii/customs-reform.pdf>
5. Аналітичний звіт за результатами п'ятої хвилі щорічного опитування українських імпортерів та експортерів «Спрощення процедур торгівлі в Україні: 2020 рік». URL : <https://customs.gov.ua/otsinka-diialnosti>